آمادگی و ایمنی در برابر زلزله در کتابخانه

زلزله از حوادث طبیعی پیش‌بینی‌ناپذیر است و آمادگی قبلی می‌تواند به کاهش آسیب‌های جانی و خسارت‌های مالی کمک کند. کتابخانه‌ها به دلیل وجود قفسه‌های بلند، کتاب‌ها و تجهیزات، وسایل برقی و حضور هم‌زمان کارکنان و مراجعه‌کنندگان، به برنامه‌ریزی مشخصی برای مدیریت شرایط اضطراری نیاز دارند.

این راهنما با هدف افزایش آگاهی کارکنان، دانشجویان و مراجعه‌کنندگان کتابخانه مرکزی دانشکده علوم پزشکی تربت جام تهیه شده است.

۱ .اقدامات پیشگیرانه پیش از وقوع زلزله

- قفسه‌های بلند و سنگین کتاب، کمدها و سایر تجهیزات مستعد واژگونی باید با نظر افراد متخصص به‌صورت ایمن مهار شوند.
- کتاب‌ها و وسایل سنگین در طبقات پایین قفسه‌ها قرار گیرند و از چیدمان ناپایدار منابع خودداری شود.
- مسیرهای خروج، راهروها، درهای اضطراری و دسترسی به تجهیزات ایمنی همواره باز و بدون مانع باشند.
- محل مناسب پناه‌گیری در بخش‌های مختلف کتابخانه شناسایی شود؛ این محل باید از پنجره‌ها، قفسه‌های ناپایدار و اجسام قابل سقوط فاصله داشته باشد.
- کارکنان با مسیرهای خروج اضطراری، محل تجهیزات ایمنی و روش اعلام وضعیت اضطراری آشنا شوند.
- شماره‌های تماس اضطراری در محل قابل مشاهده نصب و اطلاعات ضروری مدیریت بحران در دسترس مسئولان مربوط قرار گیرد.
- برای حفظ اطلاعات کتابخانه، از اطلاعات فهرست‌نویسی، پرونده‌های ضروری و داده‌های الکترونیکی نسخه پشتیبان تهیه شود.
- برای افراد دارای محدودیت حرکتی و مراجعه‌کنندگانی که به کمک نیاز دارند، تمهیدات مناسب در برنامه اضطراری پیش‌بینی شود.

۲ .اقدامات هنگام وقوع زلزله

مهم‌ترین اولویت، حفظ جان افراد است؛ نه نجات کتاب‌ها و تجهیزات.

- آرامش خود را تا حد امکان حفظ کنید و از دویدن و ازدحام در مسیرهای خروج بپرهیزید.
- اگر داخل ساختمان هستید، معمولاً خارج‌شدن از ساختمان در زمان لرزش خطرناک است. در محل بمانید و در صورت امکان زیر یک میز محکم پناه بگیرید.
- روی زانو قرار بگیرید، سر و گردن خود را با دست‌ها محافظت کنید و تا پایان لرزش به محل پناه‌گیری چنگ بزنید.
- از پنجره‌ها، قفسه‌های بلند، کمدها، چراغ‌ها و تجهیزات قابل سقوط فاصله بگیرید.
- در زمان لرزش از آسانسور استفاده نکنید و برای رسیدن به خروجی به سمت راه‌پله هجوم نبرید.
- اگر در فضای باز هستید، از ساختمان‌ها، دیوارها، شیشه‌ها، تیرهای برق و سایر اجسام مستعد سقوط فاصله بگیرید و تا پایان لرزش در محل امن بمانید.
- اگر هنگام زلزله در خودرو هستید، با احتیاط در محل امنی دور از پل‌ها، ساختمان‌ها و خطوط برق توقف کنید و تا پایان لرزش داخل خودرو بمانید.

۳ .اقدامات پس از پایان لرزش

- ابتدا وضعیت خود و اطرافیان را بررسی کنید و در صورت نیاز از خدمات امدادی کمک بخواهید.
- برای خروج از ساختمان آسیب‌دیده یا مشکوک به آسیب، مسیر امن و پله‌ها را انتخاب کنید؛ از آسانسور استفاده نکنید.
- مراقب پس‌لرزه‌ها، شیشه‌های شکسته، اجسام افتاده، سیم‌های برق و آسیب‌های احتمالی ساختمان باشید.
- اگر بوی گاز احساس کردید یا احتمال نشت گاز وجود داشت، از روشن‌کردن شعله و دست‌کاری کلیدهای برق خودداری کنید، از محل خطر دور شوید و موضوع را به نیروهای مسئول اطلاع دهید.
- به ساختمان آسیب‌دیده بازنگردید، مگر آنکه مسئولان ذی‌صلاح ایمن‌بودن آن را تأیید کرده باشند.
- از جابه‌جاکردن افراد دارای آسیب جدی، به‌ویژه آسیب احتمالی ستون فقرات، خودداری کنید؛ مگر آنکه ماندن در محل خطر فوری و جدی ایجاد کند.

- اطلاعات مربوط به مصدومان، افراد مفقودشده و خطرهای مشاهده‌شده را به مسئولان امدادی یا مدیریت بحران گزارش دهید.

۴ .نکات ویژه برای حفاظت از منابع و تجهیزات کتابخانه

- قفسه‌ها، رایانه‌ها، چاپگرها و سایر تجهیزات باید متناسب با نوع و وزن خود در برابر واژگونی یا جابه‌جایی مهار شوند.
- منابع و تجهیزات نباید در مسیرهای خروج یا راهروهای اضطراری قرار گیرند.
- پس از حادثه، ورود به مخازن و بخش‌های آسیب‌دیده باید تا تأیید ایمنی محل به تعویق بیفتد.
- ارزیابی خسارت منابع، تجهیزات و سامانه‌های اطلاعاتی پس از تأیید ایمنی ساختمان انجام شود.
- منابع آسیب‌دیده، به‌ویژه منابع خیس‌شده یا آلوده، باید با رعایت نکات ایمنی و با کمک افراد آشنا به حفاظت و نگهداری منابع بررسی شوند.
- حفظ جان کارکنان و مراجعه‌کنندگان همواره بر حفاظت از مجموعه کتابخانه اولویت دارد.

۵ .کیف یا بسته آمادگی اضطراری

وجود اقلام ضروری می‌تواند در ساعات اولیه پس از حادثه مفید باشد. با توجه به نیازهای مجموعه و دستورالعمل‌های مسئولان ایمنی، اقلام زیر قابل بررسی‌اند:

- آب آشامیدنی و مواد غذایی ماندگار
- چراغ‌قوه و باتری یدکی
- جعبه کمک‌های اولیه استاندارد
- دستکش کار و ماسک مناسب برای گردوغبار
- سوت امدادی
- رادیوی باتری‌خور، در صورت دسترسی
- فهرست شماره‌های تماس اضطراری و اطلاعات ضروری
- اقلام بهداشتی و داروهای ضروری افراد، با رعایت شرایط نگهداری و توصیه‌های پزشکی

اقلام بسته اضطراری باید به‌صورت دوره‌ای از نظر سلامت، تاریخ مصرف و آماده‌به‌کاربودن بررسی شوند.

۶ .آموزش و آمادگی سازمانی

آمادگی در برابر زلزله به آگاهی فردی محدود نمی‌شود. لازم است برنامه‌های ایمنی و مدیریت بحران متناسب با ساختمان، ظرفیت‌ها و مقررات مربوط تدوین شوند. آموزش کارکنان، مشخص‌بودن مسئولیت‌ها، بررسی مسیرهای خروج و اجرای مانورهای برنامه‌ریزی‌شده با هماهنگی واحدهای مسئول می‌تواند به افزایش آمادگی مجموعه کمک کند.

توجه :این صفحه یک راهنمای عمومی آموزشی است و به‌معنای تأیید اجرای مانور، ارزیابی سازه یا انجام اقدامات ایمنی مشخص در کتابخانه نیست. اجرای اقدامات عملی باید با هماهنگی مسئولان ایمنی و مدیریت بحران دانشکده و بر اساس ضوابط معتبر انجام شود.